

כמש שבלא טעם שהוא רודף אסור, ואף להשיי' שפ"ו בסנהדרין דף ע"ב ע"ב דכל זמן שלא יצא לאויר העולם לאו נפש הוא וניתן להרוג ולהציל את אמו, ולא כתב מטעם רודף כהרמב"ם אלמא שזה עצמו דלאו נפש הוא מותר, עכ"פ הרי ג"כ כתב דוקא ולהציל את אמו משמע דבלא הצלת האם אסור. והוא פשוט שהוא מיון רציחה הוא בן נח נהרג על זה ומי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור כדכתבו התוס'. וגם עצם הקרא אף שנאמר בבני נח הוא גם לישראל, כמו שדין הורג עצמו ודין מוסר חברו לפני חיה לטרפו ושוכר אחרים להרוג את חברו איחא מפורש ברמב"ם פ"ב מרוצח ה"ג שאסור ודינם מסור לשמים אף בישראל ידעינן מהקרא דנאמר בפ' נח שהוא בבני נח, ואדרבה הא יש לבקש טעם על מה שהוא גם לבני נח דהא דבר שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסניני לישראל. נאמרה ולא לבני נח ככלל דרבי"ח בסנהדרין נ"ט ע"א, וצריך לומר דכיון דעיקר רציחה נשנית בסניני דיננים אלו הם פרטים בדיני רציחה הוא גם לבני נח דאין פרטים בכלל זה, אבל לישראל ודאי נאמר הקרא, והיה שייך לחייבו גם מיתה ונתמעט מהקרא דמכה אדם בסנהדרין דף פ"ד ע"ב, והסמ"ע מוכיח גם מהא דחייב בדמי ולדות בסמ"ע תכ"ה סק"ה עיי"ש, ועיין בחו"ס שם ד"ה הור"א שלדבריהם ליכא הראיה להסמ"ע, אלא הוא ממייעוט הקרא דוקא. וניחא מה שהוצרכו התוס' להוכיח שאסור מצד מי איכא מידי, משום הדיה מקום לומר דאף שהמייעוט נאמר בקרא דמיתה הוא מייעוט גם למעט מאיסור והוכיחו מצד מי איכא מידי שא"א לומר כן אלא צריך לומר דהוא מייעוט רק במיתה ולא מאיסורא. (ועי' מה שהארכתי בזה, לעיל סי' ס"ח).

ומאחר שאיכא איסור רציחה על עובר פשוט שאף אם נדע בברור שהוא ולד כזה שיחיה רק זמן קצר וחולה כל העת ולא יהיה לו שום דעת ויצטרפו לטרוח הרבה עמו יותר מכפי האפשר להאם ואף שבשביל זה יש לחוש גם שתחלה אמו לא שייך להתיר להרוג העובר, שיש גם בעובר זה איסור רציחה כמו לעובר בריא ושלם.

ובכלל צריך לידע שבדיקה הרופאים שידונו מבדיקתם שהוא ולד כזה הוא רק אומדנא והשערה בעלמא שלא היה שייך לסמוך על דבריהם בזה, אך שאינו נוגע זה לדינא משום דאף אם הוא ולד כזה אסור כדלעיל. ובכלל יש לידע כי הכל הוא מן השמים ולא שייך להתחכם להמלט מעונשין ח"ו בדברים שמסיתים הרופאים כי הרבה שלוחים למקום שלכן צריך לקבל באהבה כל מה שעושה השי"ת ואו בוכות זה התבטחון בו ובבקשה ממנו יכרז את האשה שתלד ולד קיים בריא ושלם לאורך ימים ושנים.

ידידו מוקיר,

משה פיינשטיין

סימן עב
בענין השתלת הלב לחולה

ע"ש"ק ב' דר"ח אדר השני תשל"ח
מע"כ ידידי הנכבד והחשוב מאד כש"ת הרה"ג מוהר"ר קלמן כהנא שליט"א, שלום וברכה וכל הטוב לעולם.

הנה בדבר חולשת בריאותי ל"ע נתאחר כתיבתי איזה ימים, ולדינא השבתי בטעלעגראמא שאסור הוא רציחה בידים לשתי נפשות כדכתבתי עוד בשנת תשכ"ח והיא גם נדפסה בספרי אג"מ ח"ב ד"וד" סימן קע"ד וכדכתבתי שם שאין להאריך בזה בפלפולים שלא ידמו לטועים שיש גם מקום לחתיר. אבל באתי בזה כי ברינו הדבר וחחני הרה"ג מוהר"ר משה דוד טענדלער שליט"א ראה גם כל הושרונאלן שבעניני רפואת שליכא שום שינוי לטוב אפילו לפני זה ששתלו בו שלא נראה מי שחי איוו שנים ואף אלו החדשים שהוא חי הם חיים של יסורים ומכאובות וצריך לרופאים, ובמדינתנו ארצות הברית דאמעריקא אסרו זה לבד מדינה אחת הנקרא סטייט שהתירו לרופא אחד שחושבין אותו לגדול ביותר. והוא בלא טעם אך אוה"ע אין חוששין לרציחה, וכן הרבה מלוכות אסרו זה מטעם שהוא רציחה בלא תועלת, ולכן שקר אמרו הרופאים שהוטב המצב לענין החולה שנשתל בו, ואדרבה יש לענוש את הרופאים שעושים זה בחיוב ורוצים במיד כי גם הם יודיעין שלא הוטב כלל.

והנני ידידו עזו,

משה פיינשטיין

סימן עג

בעניני חיי שעה, ועניין טרפה וגוסס, כפיית חולה ליקח תרופה, ועוד עניינים שונים דרפואה

ט"ז אייר ל"א למטמוני"ם תשמ"ב
מע"כ ידידי החשובים מאד נכבדים ויקרים ד"ר ר' נפתלי זאב רינגל שליט"א, וד"ר ר' יואל יעקבוביץ שליט"א, השלום והברכה יהיו עמכם לעולם.

הנה מאיזה סבה לא נודמן לי האפשרות להשיב לכם יקירי על מכתבכם בדבר שאלות הנחוצות לרופאים יראי השי"ת לדעת איד להתנהג, והרבה גרם בזה חולשת בריאותי בעוה"ר, השי"ת יחוקני ויאמצני

בחסדיו המרובים וגם יתן לי דעה ובינה והשכל להשיב דברי אמת בתוה"ק.

א. אם יש ה"ל"ב שאין ליתן להם תרופות להארכת חיהיהם

הנה בדבר אם יש אנשים חולים כאלו שאין ליתן להם איזה מיני רפואות להאריך חיהיהם קצת יותר, הנה מפורש בכתובות ריש דף ק"ד בעובדא דפטירתו של רבי דבעו רבנן רחמי הוועילה תפלתם שלא ימות אבל לא שיתרפא וכשראתה אמתיה דרבי שקמצטער טובא אמרה יהי רצון שיכופו עליינים את התחתונים ולא הוו שתקיי רבנן מלמבעי רחמי, שקלה כווא שדיא מאירא לארעא אישתיקי מרחמי ונח נפשיה דרבי, ונקט זה הגמ' לאשמועינן שאיכא לפעמים שצריך להתפלל על האדם כשמצטער ואין מועילין מיני רפואות לרפואתו, והתפלות שיתרפא לא נתקבלו, שצריך להתפלל עליו שימות, כי אמתיה דרבי היתה חכמה בדיני תורה והיו למדין ממנה רבנן לפעמים, ועיין ברין נדרים ריש דף מ' על הא דמפריש הגמ' הא דרי דימי דהוא אמר כל שאינו מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות, כתב דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי"א לו שיחיה, כדאמרינן בפרק הנושא דכיון דחזאי אמתיה דרבי דקא מצטער אמרה יהי' שיכופו העליינים את התחתונים כלומר דלימות רבי, ומש"ה קאמר דהמבקר את החולה גורם לו שיחיה היינו שמועיל בתפלתו אפילו לחיות שהוא ברוב החולים והוה שצריך המבקר להתפלל ברובא ברובא פעמים, ומי שאינו מבקר אצ"ל שאינו מועיל לחיות אלא אפילו היכא דאיכא ליה הגאח במיתה אפילו אותה זוטרתו אינו מהנה, הרי דהר"ן מביא לדינא הא דהתפללה אמתיה דרבי לבסוף כשראתה צעריה דרבי טובא ותפלות דרבנן לא מתקבלות לרפואתו לגמרי ואף לא להקל יסוריו אלא שיחיה כמו שהוא ביסוריו, ומפריש גם בדר' דימי שלפעמים צריך המבקר להתפלל שימות כשרואין שא"א להחולה שיחיה ויש לו יסורין, ובאיניש כה"ג שהרופאים מכיזין שא"א לו להתרפאות ולחיות, ואף לא שיחיה כמו שהוא חולה בלא יסורין אבל אפשר ליתן לו סמי רפואה להאריך ימיו כמו שהוא נמצא עתה ביסורין, אין ליתן לו מיני רפואות אלא יניחום כמו שהם, כי ליתן להם סמי רפואה שימות עי"ז וכן לעשות איזה פעולה שיגרום לקצר אפילו לרגע אחת הוא בחשיבות שופך דמים, אלא שיהיו בשב ואל תעשה, אבל אם איכא סמי רפואה שיקילו היסורין ולא יקצרו אף רגע מחייו צריך לעשות כשעדיין אינו גוסס.

וחולה מסוכן שאינו יכול לנשום צריך ליתן לו חמצן (אקסידוזשען) אף שהוא באופן שא"א לרפואתו, שהרי הוא להקל מיסודיו, דהיסורין ממה שא"א לנשום

הם יסורים גדולים והחמצן מסלק, אבל כיון שלא יהיה ניכר אם ימות צריך להניחו בחמצן קימעא קימעא שיהיה כל פעם לשעה אחת או שתיים, וכשיכלה החמצן יראו אם חי הוא עדיין יתנו עוד חמצן לשעה או שתיים, וכן כל הזמן עד כשיראו אחר שכלה החמצן איד שהוא מת, ובאופן זה לא יהיה שום מכשול לחשש איבוד נפשות ולא להתרשלות ברפואתו אפילו להיי שעה הקצרה ביותר.

ב. שני חולים שאחד צריך לרפוי כוודאי הוא רק לחיי שעה, השני ספק אם צריך לרפוי זה אבל יכולין לרפואתו, איזה מהם קודם

ובדבר שני חולים, אחד שלפי אומדנא דהרופאים הוא רק ריפוי לחיי שעה להאריך ימיו במה שאפשר להם, ולפעמים הוא רק לסלק ממנו היסורין אבל צריך לטיפול נמרץ, והשני לפי האומדנא י"להם יכולין לרפואתו אבל אין ידוע להם אם יצטרך לטיפול נמרץ כזה שעושים בוים החולים בהיחידה לטיפול נמרץ (עמירדונגס"ר רב), ויש שם רק מטה אחת בהיחידה, מי קודם להכניס לשם לטיפול הנמרץ בתחלה כשבאו בבית אחת, ובדיעבד כשבא רק אחד והכניסוהו ועדיין לא התחילו לטפל בו ובא השני. הנה נראה לע"ד שאם באו שניהם בבית אחת, היינו קודם שהכניסו האחד מהם צריך להכניס בתחלה את מי שלדעת הרופאים הנמצאים שם יכולין לרפואתו אם גם לחולה זה צריך להתחיל תיכף אם יש צורך אף מספק, ואם כבר הכניסו שם את החולה שלדעתם הוא רק לחיי שעה אין מוציאין אותו משם, בין שהכניסוהו כדין מהמת שעדיין לא היה שם חולה השני, ובין יעשו שלא כדין, בין שגוגין או מוידין אין מוציאין אותו משם. והטעם פשוט דהאי חיי הראוי להתרפא ולחיות כל ימי חייו הראויין שיחיה כדרך סתם אינשי עדיפא מאלו שעומדין למות מצד חולי שלהן שלא ידוע להרופאים רפואה למחלתו, אבל זה הוא לעלמא, דלהחולה עצמו ליכא חיוב להציל נפש אחרים בנפשו, וכיון שהכניסוהו להיחידה לרפואתו כבר זכה בהמקום, לא מיבעיא כשהוא משלם בעד הזמן שנמצא כבית החולים, בין שאינו משלם שמרפאין שם בחנם, ואף אם רק לעניים בחנם והוא עני מ"מ כבר קנה במה שהובא שם להיות שם הזמן שצריך להיות שם השעבודים שיש על ביה"ח והרופאים דרשם לרפואתו ואינו מחוייב ואולי גם אסור שיתן את זכותו שעיי"ז יחיה לחיי שעה שהוא הזמן קצר שאפשר לו לחיות לחולה אחר אף שראוי לחיות כשיתרפא כל ימיו הקבועים לו.

ומסתבר דאף אם השני שאפשר לרפואתו הוא נמי עתה מסוכן גדול שצריך להכניסו מתחלה לחדר היחידה

נמי אין להוציא את הראשון שנמצא שם אף שהיו הוא רק חיי שעה לפי אומדנכם, שהרי גם להציל ודאי אינו מהיווי החולה בנפשו, ורק קודם שהכניסו לשם את החולה שהוא רק לחיי שעה יש להכניס תחלה את החולה המסוכן שיש לרפאותו תחלה אף שבה לשם אח"כ. אבל הוא דוקא באופן שלא ידע החולה המסוכן שלפי אומדנות הרופאים א"א לרפאותו דאם ע"י זה יודע שא"א לרפאותו הרי יתבעת שבשביל זה יש לחוש שיקרב מיתתו ויטרף דעתו שאסור בכל אופן, ומחמת שיותר מצוי שאינו יודע מצבו הוא והירוי מלגלות לו, וגם אסור לגלות לו, לכן יש להקדים להכניסו לחדר החדשה למי שבה תחלה, ואף כשהחולה יודע מצבו נמי יש לחוש שיטרף דעתו שיאמר שכבר מחשבין אותו כמו שאינו שאין מתעסקין עמו, שלכן למעשה כמדומה שרחוק הרבה שלא יגרע מצב הראשון כשיכניסו קודם את השני וממילא יש להם להכניס את מי שבה ראשון אף כשהחולה דסוברין שא"א לרפאותו בא תחלה. אבל צריכין למצוא עצה שלא יחסר טפול הצריך גם לשני אף כשהיה במקום אחר אם אפשר.

ג. בהא דצריך להודיר מנגיעה בגוסס

ולענין סימני גסיסה שמעתי שהרופאים אין מכירין בהם, ואולי הוא מחמת שמצד ענין רפואה ליכא חלוק שאין אומות העולם חוששין להא שיכא מצד הנגיעה והטיפול בו אבוד נפש, ואין סוברין שיש איסור ועולה בזה משני טעמים, הדין דאין יודעין שאסור ליגע בגוסס והנוגע בו ה"ז כשופך דמים, כדתניא במס' שמחות פ"א ה"ד ונפסק ברמב"ם פ"ד מאבל ה"ה והובא ב"ש וי"ד סימן של"ט סק"ה, ועוד דאף אם יודעין זה לא איכפת להו ברציחה כו' דע"י נגיעה לגוסס, ואולי ליכא איסור זה לבני נח, דהא איתא בע"ז דף י"ח ע"א בעובדא דר' חנינא בן תרדיון שגזרו עליו מלכות רומי לשרפו על שהיה עוסק בתורה ומקהיל קהלות רבבים והקפיתו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו במהרה ולא רצה הוא לפתוח את פיו כדמי שתכנס בו האש וימות מהרה מטעם שאסור לחבול בעצמו, וכשאמר לו קלצטונירי שאם ירבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבו יביאנו לחיי העוה"ב השיב לו הן וגם נשבע לו ויצתה בת קול שר"ח בן תרדיון וקלצטונירי מוונעין הן לחיי העוה"ב, ואם היה גם לבני נח איסור רציחה בגוסס אף שלא אפשר שיחיה אלא רגעים היה אסור גם הקלצטונירי לעשות זה וא"כ משמע שלבני נח ליכא איסור זה. אבל הא ברמב"ם פ"ט ממלכים ה"ד איתא שבו נח חמר שנתרג אף כשהרג טריפה וא"כ כ"ש להרג גוסס שאף ישראל נהרג עליו, ואף שעל גוסס בידי אדם סברי

רבנן בסנהדרין דף ע"ח ע"א שפטור כדאמר שם רבא ע"א"כ ר"ח בן תרדיון מסתמא טור סובר כרבנן ולא כר"י בן בתירא, הא הטעם הוא משום שגוסס בידי אדם מרמין רבנן לטרפה ועל טרפה הא חייב בן נח ש"א"כ גם על גוסס בידי אדם יש לחייב לבן נח אף לרבנן וכ"ש לר"י"ב, איברא דברמב"ם שם לא הוזכר אפילו הרג את הגוסס, אבל הוא משום דלא הזכיר אלא טרפה וכדומה שהן אלו שישראל אינו נהרג עליהו אף שאסור אבל גוסס דגם ישראל נהרג עליו כדאיתא בפ"ב מרוצה ה"ז אין סוס צורך להזכירו בבן נח כג"כ חייב, וא"כ משמע שגם בני נח אסורין ולא מתורין לדינא לכאורה הא התיר להקלצטונירי להסיר הספוגין של צמר ולהרבות שלהבת וכבר הזכרתי זה שהוא צ"ע בתשובה באג"מ יו"ד ח"ב סי' קע"ד ענף ג', ומזכרין לומר שהוראת שעה היתה במה שהתיר ר"ה בן תרדיון להקלצטונירי שיקרב מיתתו וגם הבטיח לו עוה"ב והסכימו משמיה להוראת שעה זו, וקצת משמע שלא אמר לו ר"ח בן תרדיון דודאי יהיה לך שכר מאחר שאתה עושה טובה גדולה זו שלא אצטער אלא הוצרך להבטיח לו וגם ליטעם לו משום שמדינא לא היה שייך ליתן לו שכר משמיה מטעם שבעצם הוא חטא ורק מחמת הבטחת רחמי' וקיום שבועתו נתנו משמיה להקלצטונירי עוה"ב, אך אפשר שהוצרך לזה שלא יסלקו אותו באיזה שכר בעוה"ז והוא רצה דוקא בשכר דעוה"ב. עכ"פ משמע שגם בני נח אסורין בהריגת גוססין אבל מ"מ לא איכפת להו לרופאים הנכרים ואף לרופאים ישרא' שאינם שומרי תורה בנגיעה בגוססין או משום דאין יודעין זה או משום דאין חוששין לזה, אבל שומרי תורה יש להם ליישר כשיודעין שלא שייך לרפאותו וראין שהוא גוסס שצריכין ליותר לילגע בו. ואנשי הברה קדישא שהיו בכל עיר ועיר אנשים העוסקים למצוה זו לעשות כל הדברים דצריך לכבוד המת משעת יציאת הנפש עד אחר הקבורה כמנהג ישראל שומרי תורה היו בקראין בזה, וכמדומני שרופאים הרוצים לידע כשנמצאים בבתי חולים שמצוי שם גם אלו שמתים שם יכולים להכיר זה כשישתדלו להיות אצל החולים כשנוטים למות.

ד. באור החלוק בין נדר טרפה כבהמה שאינו משתנה, נדר טרפה באדם שתלוי ברפואה דארתו זמן, והחלוק שבין טרפה לגוסס

וחלוק גדול יש בין טרפה לגוסס כי טרפה הוא שיש לו חסרון באברים הפנימיים כגון שיש בריאה ולב ובני מעים נקב ממש ואף כשליכא נקב אבל הקרומים שלהם הם לקויים ושחופים בין כשאיכא מוגלא בין בליכא מוגלא, ואיכא אברים שלא נטרף אלא דוקא בחסר וביתר ויש דוקא בלקותא וכמבואר ביו"ד

בטריפות דבהמה, ולרוב האברים גם באדם הוא כן, אך איכא חלוק בעצם הגולגולת ואולי אף בשדרה עיני בתוס' חולין דף מ"ב ע"ב ד"ה ואמר. אבל בעצם איכא חלוק גדול לדינא בין טרפות דבהמה לאיסור אכילה למה שנוגע לדיני טרפות דאדם שהוא ליהרג עליו כדאבאר. דהרי כל עניני מחלות ורפאות אינם דברים קבועים בכל ימות העולם דהרבה דברים טבעיים נתחלפו כמפורש בתוס' מ"ק דף י"א ע"א ד"ה כוורא וכמו כן שייך שישתנו גם במחלות ורפאות. שא"כ בטריפות שמנו בר"פ אלו טריפות זה הכלל כל שאין כמוהו היה טרפה א"א לפרש שהוא כפי כל זמן וזמן דהא דיני טרפות לאכילה הם קבועים לעולם אלא שהיה כלל על זמן התנאים חכמי המשנה ואולי גם האמוראים חכמי הגמ' ומה שנכלל אז בכלל זה הוא נאסר לעולם מהל"מ, ולכן נוחא מה שנאמרו למשה בסניני כל הפרטים כדאמר עולא בחולין דף מ"ג ע"א שמנוה מיני טריפות נאמרו לו למשה בסניני ולא סמכה תורה על דעה החכמים שאמרו איוו הן הרברים העושין שלא תוכל בהמה לחיות וכדמצינו הרבה דברים בתורה שלא נאמר אלא כלל וסמכה תורה על החכמים שיפרשו הפרטים, אלא הוא משום דמצד הכלל דכל שאין כמוהו היה טרפה לא היו נאסרות כל הטריפות שנשנו אלא רק באותן השנים הרבים שלא היו בהמהות יכולות לחיות, והיו כשרות שלא נאמרו שכשרות, וכשנשתנו הטבעיים שאיזה דברים שלא היו יכולות לחיות בזמן המשנה והגמ' נשתנו שיכולות לחיות, ואיזה דברים שהיו יכולות לחיות בזה נשתנו שאין יכולות בזה, היה מצד כלל זה להיפוך, דאף שבמשנה וגמ' נאמר לאיסור מדין טרפה נעשות מחרות מאחר שנשתנו שיכולות לחיות בזה, ואלו שנאמר במשנה וגמ' שהן כשרות ומותרות מדין טרפה נעשות אסורות מדין טרפה מאחר שנשתנו שאין יכולות לחיות, ובאה ההלכה למשה בסניני לומר שאינו כן אלא אלו שנשנו במתני' ובגמ' אלו הן האסורות מאיסור טרפה לעולם אף לאחר שנשתנו הטבעיים ויכולות לחיות בזה ואלו שנשנו שהן כשרות הן כשרות לעולם אף לאחר שנשתנו הטבעיים ואין יכולות לחיות בזה, והכלל דנקט במתני' דכל שאין כמוהו היה טרפה נשנה זה רק על זמן מתן תורה שהיה כן גם בזמן המשנה והגמ'.

ומפורש זה ברמב"ם פ"י משחיטה הי"ב שכתב ואין להוסיף על טריפות אלו כלל ואפילו נדע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות, ובה"י"ג כתב וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיחין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים, שלשון זה משמע שאף שהאמת בזמן ההוא כפי שידוע מדרכי הרפואה לא נשתנה הדין דבשביל זה באה ההלכה שלא תלוי במה

שיאמרו חכמים שבוו תהא חיה ובוו לא תהא חיה אלא כפי שהיה בשעת מתן תורה דמה שהיה או אין כמוהו היה נאסרה לעולם אף כשישתנו הטבעיים, ומה שהיה כמוהו היה כשרה אף כשישתנו הטבעיים, ואין כוונת הרמב"ם שאין האמת כידעתנו מדרכי הרפואה דהא כתב ואפילו נודע מדרך הרפואה שאין סופה לחיות ולא כתב ואפילו הרפואה אומרין שאין סופה לחיות, וכן בה"י"ג כתב אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיחין ואפשר שתחיה מהן, שהוא לשון ודאי וברור שכן הוא ומ"מ לא נשתנה הדין, דהוא מצד ההלכה שבשביל זה באמרה בסניני להשמיענו שאף שישתנו לענין החיות לא ישתנה דינם. ומה שכתב בה"י"ב שכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונים והסכימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה, שמשמע דוקא מחמת שאפשר שתחיה משום שבעצם יש לה רפואה וידעו זה חכמי דורות הראשונים ונשכח מדורות האחרונים, שלפ"מ שכתבתי לא היה צריך לזה שאף שברורות אלו האמת שאין לה רפואה משום שנשתנו הטבעיים נמי כיון שבזמן נתנת התורה וזמן חכמי המשנה והגמ' היה אפשר שתחיה היא כשרה וכמו שכתב בה"י"ג באלו שאמרו שהן טריפה אע"פ שבדרכי הרפואה שבידינו אינן ממיחין ואפשר שתחיה שלדינא טריפה שהוא אף שהוא דבר ודאי שתחיה כפי דרכי הרפואה שבידינו שמ"מ לא נשתנה הדין וכמו כן הוא גם בהא דה"י"ב שאלו שהיו כשרות לדינא דגמ' אף שברור ודאי שבזמננו א"א שתחיה מחמת שנשתנו הטבעיים כשרות, אולי מאחר שזמן אין צורך לזה שנשתנו הטבעיים דאפשר שגם בזמננו יכולות לחיות אף שלא ידוע לנו הרפואה, אבל יותר טוב לגרוס היה אפשר שתחיה, היינו שלכל חכמי דורות הראשונים וכל בתי דיני ישראל דהראשונים שלא מנו היה אפשר שתחיה היא כשרה לדינא גם בזמננו אחר שנשתנו הטבעיים וא"א שתחיה דלדינא אף בזמננו יש לדון כמו בזמננו.

ועיין בכ"מ שהביא מחולין דף ג"ד ע"א על דין הראשון דהיי"ב דאין להוסיף על הטריפות דאיתא שם דבי יוסף רישבא מחו בגידא נשיא וקטלי ואר"י בן בתירא דאין להוסיף על הטריפות אין לך אלא מה שמנו חכמים ודבר ר"פ בר אבא רישבא מחו בכוליא וקטלי וא"ר אבא דאין להוסיף על הטריפות דמסיק הגמ' דאף שהזינן דקא מתה גמירי דאי בדרי לה סמא חייא, וכתב שהרמב"ם מפרש דגמירי ה"ל"מ דאי בדרי לה סמא חייא ואע"פ שבספרי רפואה שבידינו כתוב שרפואת תעלה אין לה, וזה הא לא שייך לתרין בה"י"ג לענין כשבזמננו איכא בדרכי הרפואה שבידינו שאפשר שתחיה ברפואות ואף שלא ברפואה שכתב הרמב"ם שלדינא היא טרפה ואסורה באכילה שכתב ע"ז הכ"מ

כ"כ הרשב"א בתשובה ומשמע מזה שלא כתב הכ"מ הטעם שכתב הרשב"א, שהוא מאותו טעם שכתב הכ"מ בינא דה"ב כשנדע מדרכי הרפואה שאין סופה לחיות והיינו שאף שלא שייך הטעם אם הוא אמת שיש בזמנו רפואה שמתרפאות ויכולה לחיות עוד הרבה שנים וכ"ש כשהיא חיה גם בלא רפואה, שייך טעם הראשון ע"י הכחשה שאינו אמת ובטעות אומרים זה כדאיא ברשב"א סימן צ"ח, אבל לטון הרמב"ם לא משמע כן אלא שהוא ג"כ סובר כדרכי הרפואה שהאמת היה גם בזמנו כדרכי הרפואה שבידינו דהא כתב בלשון ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שהוא לטון דאי בהי"ב ואף לטון הי"ג אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממתין ואפשר שתחיה הוא לטון דאי, ובזמנו יודע לכל העולם כולו שאיכא הרבה דברים מעיני טריפות שהיים חיי בריאים וגם חיים ארוכים לפי הדור ומגיעים גם לגבורות ואף ליותר דהא עושין הרופאים חתוכים בבני מעיים כהתיכת הסניא דיבי שהוא כבר נעשה למלאנים כשהו צעירים וגם לקטנים והם בריאים והגיעו לזקנה ושיבה ולגבורות, וכן עושין נתוחים ומתרפאין גם כשהחיתין חלק מהבני מעיים כשנעשה שם מכה שא"א לרפאותה ועושין אף בריאה חתוכים כשאיכא מכה שא"א לרפאותה בסממנים וידוע שהרבה אינשי שעשו להם נתוחים כאלו והם אנשים בריאים עוסקים במלאכתם כאנשים בריאים, וידוע שמחלה בדקו הרופאים זה על בעלי חיים וכשראו שנתרפאו וחיו הרבה שנים כדרך הבע"ח או התירו להם מדיני המדינה והמלכות, ונמצא שידוע זה גם בבהמות וחיות, והרמב"ם והרבה רופאים גדולים בזמנו וגם הרבה שנים קודם באיזה דברים מאלו שבזמן התנאים ואמוראים לא היה אפשר לחיות ובזמנו ואיזה דורות קודם נשתנה הטבע ואפשר להתרפא לחיות בזה שלכן כשנחלה אדם באברים הפנימיים ולא היה אפשר לרפאות ניסו לחתוך מתחלה בטרצים וחיות ובהמות ועלתה להם שאז התחילו לעשות זה גם באינשי, ובכל דור דור נוספו מחלות שעושין להם ניתוחין והוא בין מצד חדוש הידיעה ובין מצד חדוש הטבע, וכדחזינו שגם בעיני רפואות מתחדשין בין מצד הידיעה ובין מהדור הטבע ויש מיני רפואות שהיו בדורות הקודמין ועתה אינם מרפאין והרבה מיני רפואות נחדשו ומתחדשין בין מחמת שלא ידעו מהם אף שהיו בהמצאות ויש גם שרק עתה נחדשו בהטבע שמרפאין, ובימי הרשב"א לא עשו הניתוחים האלו (עי' בתשו' הג"ל סי' צ"ח) ואפילו אם נודמן באיזה מקום שעשה איזה רופא גדול לא ידעו ממנו דלא היה שייך לידע אז כל כך ממה שנעשה בעולם כפי שידעין בדורותינו מעת שהתחילו להשתמש במסילות הברזל להוליך ע"י זיעת מים רותחין ביותר וע"י הספינות הגדולות שע"י באין בימים אחרים גם למדינות

הרחוקות ביותר, וכ"ש זה יותר מחמשים שנה שנוסעין בעראפליינס שביום אחד עוברים כל העולם, והידועות יודעין בשעה אחת וגם בפחות משעה ע"י טעלעפאן וטעלעגראמעס שנעשו ע"י ידיעת ענין העלעקטרון, אבל הרמב"ם שהיה חכם גדול ביותר וגם היה רופא גדול בדורו ידע שהאמת הוא כפי שידוע מדרכי הרפואה אבל לא הוקשה לו כלום משום שהתורה אסרה לעולם מה שהיתה טרפה בשעת מתן תורה שלא היתה כמות חיה, והוא מוכרח ממה שאמר עולא דהנ' מיני טריפות שאינן נאמרו למשה בסניי ולא שמכה תורה על החכמים משום דאסרה תורה אלו לעולם אף אחר שישתנה הטבע בזה שהקב"ה נתן התורה הא ידע זה ואם היה סומך על החכמים היו משתנים דיני הטרופות או והוצרך להודיע למשה בסניי שאלו הן הטרופות שלעולם יהיו אסורות באכילה אף אחר שישתנה הטבעיים והיו מקצת דברים ואף אם כולן להיפוך לא ישתנה דינם כדלעיל.

ולכאורה משמע שהכ"מ פ"ג שחישת הי"ב מתרין זה שהוצרכה ההלכה מסיני שאמר עולא בזה שכתב ונראה שמפרש רבינו הל"מ דאי ברדי לה סמא חייא, היינו דבשביל זה מתורין מה שהוצרכו להלכה מסיני דאמר עולא לת' מיני טריפות דלא היה אפשר לסמוך על החכמים מאחר שאיכא מיני מחלות שאין להן רפואה לענין המציאות בעולם ומ"מ כשרות מצד דגמירי הלכה כסניי שבעצם יש להן רפואה אך שלא רצה השי"ת שתתגלה רפואה זו בעולם מאיזה טעם, והוא דבר שלא מובן כלל, חדא דליכא שום טעם שהשי"ת יגנו רפואה זו יותר מכל הרפואות ועוד אם מאיזה טעם נגנזה מכו"ע רפואה זו ורצונו שלא יתודע בעולם יש להחשיב לדינא כליה לרפואה, והא לפי אנדרת דב"ב דף ע"ד ע"ב דר' יהודה הנידוהא משתעי דאיכא אבן טבא דמרפא אף לחתוכין ומתים כבר היתחשב לפ"ז כל אברים החתוכין כשלמין להכשיר בני מעים חתוכין ורשט חתוך כ"ז שלא מתה ממש, ולכן ליכא שום טעם להכשיר בטביל שאיכא רפואה כזו שאין רצון השי"ת לגלותו לבנ"א אלא דוקא, שלא ידעו בנ"א דאין לך אין לה רפואה יותר מזה, וצ"ע דברי הכ"מ. אבל מאחר שחזינון ש"להכ"מ הוקשה לו מנ"ל לרמב"ם זה שאף ילגו ידוע שאינה יכולה לחיות מותרת כשאינה מאלו שנגנו והביא שהוא מעובדא דבי יוסף רישבא דמתו בגידא דנשיא וקטלי והכשיר ריב"ב ומדרי ר' פאא בר אבא רישבא דמתו בטביליתא וקטלי והכשיר ר' אבא משום דאין להוסיף על הטרופות ומסיק הגמ' טעמם משום דגמירי דאי ברדי לה סמא חיי ומהו הוא מקור הרמב"ם דה"ה לכל מחלות ומאורעות שבעולם שלא נמנו בכלל הטרופות שכשרות אף שלא ידוע רפואה בדרכי הרפואה שהוא מטעם זה דגמירי מהלכה דיש

להן רפואה, אבל אין זה טעם הרמב"ם אלא דלא הוקשה לו כלל משום דמקור הרמב"ם הוא מעולא שאמר דה' מיני טריפות הוא משום דנאמרו כן מהלכה שהוא רק כדי לאוסרם אף בזמן הרמב"ם ואיזה דדות לפנינו שישתנה הטבעיים ויש מאלו מחלות הכשרות שלפי דרכי הרפואה אין לזה רפואה ואין סופה לחיות שמ"מ הן מותרות שלטעם זה לא קשה כלל גם דין השני דבהי"ג שאף שהאמת כדרכי הרפואה שמקצתן אינן ממתין כלל אף בלא שום מעשה רפואה ומקצתן אף שלא מתרפאין אבל ידוע שיש לה רפואה ואפשר שתחיה ע"י הרפואות דהא זה שאסרה התורה אסור לעולם אף לזמן הרמב"ם וזמנו שאפשר להן לחיות ברפואות ואף גם בלא רפואות מהא דעולא דנאמר הלכה דחי' מיני טריפות שנסנו בכתבנו שנאסרו בלאו דטרפה מטעם שאין כמות חיה הוא אסור עולמית להן אף לאחר שישתנו הטבעיים ויוכלו לחיות גם בלא רפואות כמו שרואין ויודעין כל העולם כולו, וליכא בזה שום כפירה בדברי המשנה והגמ' דאדרבה מתקיימין בזה דברי המשנה והגמ' שלא יקשה עליהו מהמצאותה שבדורות האחרונים שאף הרשב"א אם היה חי וכן עתה שהוא בעולם האמת בג"ע מורה שיש מקצתן כאלו שזמנו במשנה וגמ' שהן טריפות שיכולין לחיות, והרשב"א לפ"מ שהיה סבור דא"א להן לחיות היה מוכרח לדחוקי בהא דעולא דהוצרך להשגיגעו בהלכה נחמת שאיכא מחלות שליכא רפואה וזמנו לכשרות שהוא משום שנשכחו הרפואות מהרבה מחלות שלכן אין יכולות לחיות והיינו טועין לאוסרן בשביל זה כדפי' הכ"מ. אבל הוא דחוק ותמוה כדכתבתי, והאמת לדינא הוא כהרמב"ם, וגמירי דאי ברדי לה סמי היי דנאמר בגמ' על הא דמהו בגידא דנשיא ועל הא דמהו בכוליהא שהכשירו אין גמירי זה מהלכה אלא מדרכי הרפואה.

עכ"פ דעת הרמב"ם, ונברר שכן הוא האמת, שאף שהאמת כדרכי הרפואה שבידינו משום שישתנה הטבעיים ויש מאלו שכשרות שא"א להם לחיות ומהטרופות שזמנו חכמים שיכולות לחיות גם בלא רפואה ויש חיות ע"י רפואה שמ"מ לא נשתנה דינם וכלל דבמשנה היה זה רק על זמן ההוא ולא קשה עליו שום קטניות ומה שמסיק בגמ' על מהו בגידא דנשיא ועל מהו בכוליהא דגמירי דאי ברדי סמא חייא הוצרך למה שדיב"ב ור' אבא הכשירו אף שהיו בזמן המשנה והגמ' שלא נשתנו עדיין אבל כיון שהאמת הוא שישתנו הטבעיים שבזמן הרמב"ם והוא אף בדורותינו שאיכא הרבה שנמנו בטרופות וכן הוא דינם לאיסור אכילה אף בזמנו ולעולם שלענין המציאות הן כשרות, ואיכא הרבה שדינם שכשרות לאכילה אף שלענין המציאות הן טריפות, נשתנה הדין לענין חיוב הרצונו שבזה תלוי בהמצאות שאם לפי המציאות שהוא כדרכי הרפואה

בזמנו יאמרו שהיה הנרצח בחשיבותו כשר שהיה יכול להיות במחלתו כל ימיו חייב מיתה ואם בדרכי הרפואה יאמרו הרופאים שלא היה יכול לחיות במחלתו הוא בדיון טרפה שההורגו פטור מציאת ב"ד, וכן הוא כמפורש ברמב"ם פ"ב מרוצח ה"ח שכתב ההורג את הטרופה פטור מדיני אדם וכל אדם בחזקת שלם וההורגו נהרג עד שידוע בודאי שזה טריפה ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם ובה ימות, הרי לא כתב שטרופה הוא כשיש לו מכה בריאה ולב ובני מעיים וכדומה כדמנו בטרופות דבהמה חיון משדרה וגולגולת מטום דסובר הרמב"ם דלענין הריגת רוצח ב"ד תלוי לפי המציאות בכל דור דודו כפי שנתחלפו הטבעיות דלכן לא שייך לומר בזה דין קבוע, ואף שקבוע עכ"פ לאיזה משך זמן וכל אדם שיון לזה דלכן דייק וכתב ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם ובה ימות ולא כתב ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם זה משום דלענין להתחשב טריפה שיון כל אדם ואדם כפי שהוא בעולם בזמן שנהרג, אבל החלוק הוא רק לענין חיוב מיתה בסנהדרין שבעוה"ר אין לנו חיובי דיני נפשות עד שיבא מלך המשיח ויבנה ביהמ"ק כי תלוי בבנין ביהמ"ק שישבו סנהדרי גדולה בלשכת הגזית שחציה קדש בקדושת העזרה וחציה חול לגבה דיש לה רק קדושת הר הבית שרק אז דנין סנהדרי קטנה של כ"ג אינר יעמידו בכל עיר ועיר בא"י, אבל במה שנוגע גם בזה"ו להתרחק ממנו ולקונסו באיזה דברים ושלא לקבורו אצל סתם אינשי שהם כשרין אם דשאין אנו מצד דיני המדינה והמלכות ליכא חלוק בין הרג אדם שלם לטריפה.

דין הנוסס שהוא אדם שאין בו הסרון באבריו ודאי מצד זה לחיות בלא קצבה אלא מצד שנגזר מצד דאדם באכילה מעץ הדעת שכל אדם עד ביאת המשיח ותחיית המתים מוכרח למות שלענין זה כל הימים שנגזר עליו בשעה שגולד לחיות בעוה"ז ומחלידה עד שמת ממש דין אחד דההורגו במזיד חייב מיתה בעדים והתראה בזמן המקדש שהיו סנהדרין של ע"א יושבין בלשכת הגזית ולא היה חלוק בין גוסס לבריא, וגם בזה"ו ליכא חלוק באיסור רציחה שלכן כיון שהוא חלש מאד או ואפשר שגם הנגיעה בו תכבד עליו וימות מזה צריכין ליהרר מליגע כשאין להם שום רפואה עוברו, ובטריפה כל זמן שהוא חי ליכא דין זה דרשאין ליגע בו וגם ליתן לו דבר כבד אם אפשר לפניו שאף שא"א לפניו לחיות זמן רב כשלם מ"מ הזמן שהוא חי הוא ככל אדם ואף כשנחלה הוא ככל אדם כשהוא חולה שכולין ליגע בו ולהחזיקו כשכאבן אליו לבקר כדרך העולם, והרופאים מחוייבין לרפאותו במה שאפשר לסלק ממנו יסורין ולהאריך ימיו כמה שאפשר.

אגרות

חושן משפט

משה

שט

ה. אם לכפות חללה ליקח רפואה כשאינו רוצה, ובענין תרופה מסוכנת

ובדבר כשהחולה אינו רוצה ליקח הרפואה, תלוי אם הוא מחמת יאוש או מחמת שהוא צער לפניו ומתחשב רק עם שעה זו שאינו רוצה להצטער בה אף שמאמין להרופאים שהוא לטובתו שיתרפא בזה או שידעו מזה איך לרפאותו שהוא מעשה שטות ומעשה חינוקות צריכין לכפותו אם אפשר להם, אבל אם הוא מחמת שאינו מאמין לרופאים אלו צריכין למצוא רופא שמאמין בו, ואם ליכא רופא כזה ואי אפשר לפניו מצד המחלה לחכות עד שיבין שהוא לטובתו וגם לא לשלחו כשרוצה בבי"ח וברופאים שהם בעיר אחרת מוכרחין הרופאים שבכאן לעשות בעל כורחהו אם כל הרופאים שבבית חולים זה טוברים שזהו רפואתו, וגם יהיה באופן שלא יתבעת מזה שאם יתבעת מזה אפילו שהוא ענין שטות אין לעשות כי הביעותהוה אפשר שיויקחו וגם ימיהו ויהיה זה כתמיוהוהו בידים ולכן יותר טוב בעל לעשות בעל כורחהו אף שהקרובים רוצים שיעשו לו גם בעל כורחהו, וצריכין הרופאים להתיישב בזה הרבה כשנודמן חולה שאינו רוצה בהרפואה שעושים לו אם לכפותו כשהוא גדול שקרוב שלא תהא לחועלת כל כך, ולעשות בזה לשים שמים. ובאם יש בהרפואה עצמה איזו סכנה אבל הרופאים נוהגין ליתן רפואה זו להחולה שיש לו מחלה מסוכנת שמדת סכנה של הרפואה פחותה הרבה מסכנה המחלה אין ליתן בעל כורחהו בכל אופן.

וגם בעצם נתינת רפואה כזו שיש בה סכנה שנוהגין הרופאים ליתן כשמחלתו החולה מסוכנת יותר ממדת סכנה דהרפואה עצמה יש לדון, דהא לא דמי הידיעה שיודעין הרופאים מאנשים בריאים וחולים קטנים כמהושים וחולשא בעלמא שאיכא לפעמים שהם לא מסתכנים כל כך מרפואה זו שרוצים ליתן החולה זה על מחלתו הגדולה ואין למילף כלום ממאורעות כאלו, וממילא אין ליתן רפואה כזו שיש בה סכנה שהרי אפשר שלחולה כזה הוא סכנה גדולה, ורק כשאיקא ידיעה לרופאים שאף אינשי שחולים במחלה זו והם חלשים במדה זו נמי לא נסתכנו מרפואה זו אלא מיעוט קטן טובא או כשסבורים הרופאים שלא פחות ממחצה חולים במחלה זו ונתרפאו רשאין ליתן רפואה זו כשהוא בריות החולה, והרופאים צריכין ליכא וליתן טובא בזה בהרבה רופאים וגדולים שיש שם כי אומדנא כזו היא קשה מאד אף לרופאים גדולים.

ו. אם מותר לרופא לפקש מקרובי המת רצות לנתהו ובדבר נתוח מתים שרוצים הנהלת בית החולים שתרופא שעסק עם החולה יבקש מהקרובים רשות לנתהו,

שיש לחוש שאם לא תעשו כרצונם יקנסו לבטל תעורת הרפואה הוא פלא שבמדינתנו וכפו להרופא לעבור על דיני התורה ואם נמצא הנהלת בית החולים שמקפידין בזה אין לחוש לאיזמיו, והדאי יכול הרופא שומר תורה לתבוע אותם בדיני המדינה, ובשביל הטיירה בעלמא שלא יצטרך לזה ודאי אין להתיר. אבל הא רשאין לנתח מתו נכרים והם גם מרובין ממתי ישראל אף בבתי חולים של ישראל ויכול הרופא שומר התורה לבקש מקרובי מתי נכרים ואצלם יכול מדינא גם לפתוחם ולא שייך לזה ענין איבה מאחר דאיסור ניתוח הוא דבר שאין להקפיד עליו אלא מצד איסור תורה שילכא זה במתים וידעו ולא שייך בזה איסור דרכי שלום. ובמתים ישראל אלא מהם מהוויבין לומר לתקרובים שלא יעמכו למי עיבקשו מהם שיניחו לנתח, וכשישאלו מהם אם יניחו לעשות ניתוח אין עליכם חיוב להשיב פס"ד אלא לומר שאם אינכם רבנים אלא שצריכין לישאל זה מהרב שמכירין אותו אם מותרין להניח להרופאים לנתח את קרובם ולא יוכלו הנהלת בית"ה לתבוע מהם כלום, ואם מצד רשעות בעלמא יתבעו דוקא ככם ודאי אין לכם מה לירא מהם כלום.

ז. אשה שהצריכו להתיר את הרמה אם מותר להתיר גם השחלות וצנורות הרחם

ובדבר אשה שיש לה נחלה ברחמה באופן שצריכין לעשות ניתוח ומסירים את הרחם, ואגב אורחא דרכן של הרופאים להסיר את השחלות (אוראריס בלע"ז) ואת צנורות הרחם (פאלאפיאן טובס בלע"ז), אע"פ שאין בהם שום מחלה בשביל שעלול להעשות בה ע"ז מחלת סרטן (קענסער) בערך חמשה אחוזים, אם יש בזה איסור משום סירוס, הנה באשה ליכא משום סירוס אחר סירוס, ומכיון שניטל הרחם הרי טוב לא שייך שתלד וליכא טוב ממילא איסור סירוס דאין בה משום מסרס אחר מסרס כדמשמע בשבת ריש דף ק"א לענין שהיית רפואה לירקונא שע"ז מיעקר שלאיש אסור ואשה מותרת שהקשה הגמ' דל"י בן בורקא שגם אשה מהוייבת בפ"ר מוקי לה בעקרה הרי אף שלסרס אמר שם דאסור ליקח רפואה זו משום דהכל מודים במסרס אחר מסרס שהוא אסור מ"מ מותרת בעקרה משום דליכא באשה משום מסרס אחר מסרס וכמפורש בחוסי' ד"ה בוקנת ובקרה שכתבו באשה נמי לא שייך בה מסרס אחר מסרס דאין שייך בה סירוס, שאין כוונתם לענין לעשות שלא תלד דודאי איכא מציאות דסירוס דהוא לחתוך את הרחם, אלא כוונתם דלא שייך עניני סירוס דמעוך וכתוח ונתוח וכרות דכתיבי בקרא דמזה ילפינן איסור מסרס אחר מסרס, ולא שייך למילף אף לר"י בן בורקא דהאשה מצווה על פ"ר מאיש אלא לעצם הסירוס שכיון שמצווין על מ"ע דפ"ר

שי

אגרות

חושן משפט

משה

אינו ענין חרוש מה שנאמר איסור לאו על סירוס דהוא לעשות עצמו לאינו ראוי לפ"ר שלכן ילפינן אשה מאיש מאחר שהיא נמי מצווה על פ"ר כהאיש אבל על מה שנאמר חרוש באיש לאסור גם מסרס אחר מסרס שהוא גז"כ בעלמא לא שייך למילף, וכ"כ דלרבנן שהאשה אינה מצווה על פ"ר דהאיסור סירוס באשה הוא רק איסור מדרבנן שדאי אין לאסור דבלא טעם לאסור ודאי לא יאסור, שלכן מאחר שמוכרחין לחתוך את הרחם משום מחלתה ליכא שום איסור לנתח גם את השחלות ואת צנורות הרחם. ואף להג"א באה"ע סימן ה' ס"ק כ"ח שאיכא איסור דאורייתא גם בנקבה מקרא ומשחטה, מסתברא דההשחטה שנאמר באברי הורע ולא באברים אחרים הוא משום שנכתת ע"ז ענין הולדת בנים, וכיון שנוטלין ממנה הרחם בשביל סכנה ליכא שום חשיבות ושם השחטה על מה שנשאר השחלות וצנורות הרחם והוי זה כצער וחבלה בשאר אבריה שלטובתה אין לאסור אף למ"ד אסור לחבול בעצמו.

וגם הא שעלול להעשות סרטן אף שהוא רק בסר המשה אחוזים יש להחשיב סכנה להאשה להתיר זה דהוא חשיב גדול ואף אם נימא דאין לעשות מחלתה נתוח בשביל חשיב דאחר מעשרים הוא משום שגם הנתוח בעצמו נמי יש בזה חשיב סכנה אבל באופן זה שהוא בשעת הנתוח ההכרחי דהרחם ימסתבר שלא נוסף לה אלא הצער בשביל זה לבד שחשכו יותר מעט, וגם אפשר שלא ניתוסף לה שום צער יותר מלחתוך הרחם לבד וכדמסתבר כן, שלכן אפשר שיכולין לעשות כן גם בלא טאלה ממנה משום שאין בזה שום חסרון אלא רק לטובתה, אך אולי יהיה מצד זה יותר הנאת תימשי ע"ז ענין אחר שעושים השחלות וצנורות הרחם אף שאין זה ענין גדול שלכן יותר טוב לישאל ממנה ומבעלה ויחליטו הרופאים ר"ש בזה.

ה. בענין רופא שבאה אליו אשה שיפיל עובריה

ולענין הנשים שבוז"ז בעוה"ר איכא נשים דלא מעלי ורוצות להפיל העובר שבמעיהן הנה זה הוא אסור מאיסור רציחה ואסור לסייע בזה לא רק לישראלית אלא אף לנכרית משום שבני נח נמי אסורין ברציחה גם בעובר ובני נח חמורין בזה שגם הרגין על רציחת עוברין שלכן אסור אף לסייע בזה וגם איכא משום לפני עור, ואף כשאפשר לה להודיע מרופאים שעושים זה גם מאחרניי אין לסייע בזה אף לא לנכרית אף אם היה בזה חשש איבה, אבל בעצם ליכא חשש איבה כשיאמר שהוא אינו רוצה לעזור לדבר שהוא רציחת נפש, שהרי יודעות אף הנשים הנכריות שאין זה דבר נכון לעשות שהרי גם כמה מדינות אסורין זה משום

ט. בענין נתוח להקלת יסורים של חולה שא"א לרפאותו

במי שיש לו מחלת סרטן (קענסער) שכבר התפשט שאין רואים הרופאים שיוכל להאריך ימים אף בניתוח אלא שעושים ניתוח על עיקר המקום כדי להמעיט היסורין ויותר מצוי זה כשעיקר הסרטן הוא בפראסטאט "בסירין הרופאים בניתוח את הביצים, אם מותר לעשות זה. הנה זה מותר שאף בשביל הסרת היסורין מותר לעשות ניתוח בחולה דסכנה, וגם מסתבר שהוא מאריך חייו לאינו שעה קטנה אף שלא ידוע זה גם לרופאים, דודאי מסתבר שישני חולים מסוכנים במחלה אחת אבל האחד אין לו יסורין, והאחד יש לו יסורין, שבדרך הטבע מי שאין לו יסורין יחיה יותר כעט דהיסורין גדולים נמי מקצרין החיים, ולכן דאי שמוחר אף שיעשה סירוס שהוא בלא כיון שהוא חולה מסוכן יש לעשות הניתוח הזה אף שהוא רק להקל יסוריו.

בענין קריעה לרופא שכבר קרע קודם אצל חולה אחר

אם נמצא הרופא אצל חולה בשעת יציאת נשמה וקרע ואח"כ היה בשעת יציאת נשמה אצל חולה אחר שם בביה"ח אם צריך לקרוע עוד הפעם, ודאי צריך אבל סגי בהוספת משהו על מה שקרע כבר על מת הראיון דהא אין להעדיף קריעה זו על קריעה דמתים קרוביו שאם מת לו ח"ו עוד מת אחר ז' סגני בהוספת משהו על קרע הראשון, והכא אף באותו היום כלאחר ז' דהתם דמיא דהא ליכא ענין ז' ימים רק בקרובים שהייב להתאבל עליהם, אבל בחיוב קריעה דעל אחרים כלהת חיובו תיכף אחר קריעתו כמו באחר ז' דעל קרובים וסגי בהוספת משהו, ומסתבר שלא רק ביום זה אלא אף בימים שאח"כ יסגי בהוספת משהו, וראיתי בספר גשר החיים מהגר"מ זצ"ל טוקצינסקי פ"ד סעיף ט' שהביא בשם ס' שלחן גבתי שנהגו להקל ולא לקרוע שא"כ לא ימצאון אינשי שירצו לבא לעמוד בשעת יציאת נשמה, והוא טעם קלוש לבטל חיוב ממש המפורש בברייתא במו"ק דף כ"ה ע"א רשב"א אומר העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע ובשבת דף ק"ה ע"ב נחשב בשביל זה שהוא מתקן בהקריעה לחיוב חטאת בשבת משום קורע, ואם לא היה חיוב ממש שבשביל חשש קטן דאינשי דלא מעלי או אינשי עניי לא ירצו לבא לעמוד בשעת יציאת נשמה דבר שחז"ל לא חששו לזה אף שהם חששו ביותר להפסד ממונ דאינשי, והוא רק טעם על מה שלא מיוו באלו שאין קורעין אבל לא טעם על מה

שאינשי מעלי ינהגו כד ולכן דאי צריך לקרוע כדינא. ולענין שבת כבר בארתי בתשובה ונדפסה באג"מ ח"ד על או"ח סימן ע"ט ותעיינו שם.

והנני יודים ואהבם,

משה פיינשטיין

סימן ע"ב

בעניני רפואת חולה שא"א לרפואתו לגמרי, ובענין סכנת חיי שעה בשביל ספק חיי עולם

כ"ג אדר שני שדמ"ת

מע"כ ידידי מחו"י יקר וחביב לנו עד למאד הרב"ג מהר"ר שלום טענדלער שליט"א.

א. נתינת תרופות החולה, שא"א לרפואתו ולהקל יסוריו, רק להארכת חיו, וענין קרימה ברפואה

הנה על שאלות של כתר"ה כח"י כסלו שנה העברה נתאחרתי להשיבו מחמת מצב בריאותי ל"ע, והנני להשיב תיכף לפי המצב אצלי ובהזמן שאפשר לפני לפי סדר מכתבך. התחלת לבקש ביאור נוסף על התשובה שכתבתי לז"ר רינגל דז"ר יעקבוביץ (ונדפסה לעיל סי' ע"ג), ובאמת לא ראיתי הנהיגות ליתר ביאור בזה, שלא היה מובן לי היכן ראה כתר"ה מקום ששייך לטעות שהרי הדין שכתבתי הוא דין מבואר ופשוט, שאם אין יודעין הרופאים שום רפואה לא רק לרפואתו אלא אף לא להקל היסורין, אלא להאריך קצת חיו כמו שהן בהיסורין, אין להם ליתן רפואות כאלו. שהרי בכה"ג הויגן מעובדא דרבי (כתובות ק"ד ע"א) שלא הועילו רבנן בתפלתם שיתרפא וגם לא לסלק יסוריו אלא שהועילה תפלתם שלא ימות ויחיה בהיסודים כמו שהם כל זמן שמתפללין, אמרה אמתיה דרבי שהיתה חכמה בתורה יז"ר שיכופו העליונים את התחתונים, וכשראתה שלא הועילה תפלתה מחמת שלא פסקו רבנן מלמבעי רחמי עשתה מעשה להשתיקם מתפלתם בשבירת כוזה ונח גפשיה, ומשמע מהגמ' שהובא זה להורות הלכה ששפיר עשתה וכדאיתא כן בר"ן בגדרים ריש דף מ' שכן סובר ר' דימי כמעשה דאמתיה דרבי, ופסק כן לדינא שכשלא מועיל התפלה להתרפאות ולהקל היסורין יש להתפלל שימות מאחר שזוהו טובתו.

ואף שלא שייך למילף לענין תפלה שאין תפלותינו מתקבלות כל כך וליכא ראייה ממה שחזינון שלא הועילו

תפלותינו להתרפאות ולהקל מהיסורין ואין לנו להתפלל בשביל זה להיפוך שימות ח"ו, יש לנו למילף החולה שהרופאים אין יודעין שום רפואה לרפואתו ואף לא להקל היסורין רק שיודעין מרפואה להאריך קצת חיוו בהיסורין כמו שהם עתה שאין ליתן רפואות כאלו, אבל פשוט שאם יועילו הרפואות עד שיוכלו להשיג רופא גדול מהנמצאים אצל החולה שאפשר שיעי"ז שיתארכו חיוו ישיגו רופא שאפשר שידע רפואה לרפואתו יש ליתן רפואה זו אף שלא מועילה להקל היסורין אלא להאריך חיוו כמו שהן בהיסורין עד שיוכלו להביא הרופא ההוא. ואין צריכין ליטאול להחולה ע"ז ואף אם החולה אינו רוצה אין לשמוע לו. אבל יש להשתדל שירצה החולה, שלהביא רופא בעל כרחו יש ג"כ חשש סכנה אבל אם אינו רוצה בשום אופן שייבאו רופא, אין לשמוע לו.

ופשוט שכן סובר הרמ"א ביו"ד סימן י"ל"ט עיף א' שמתיר וגם מצריך להסיר דברים המעכבין יציאת הנפש אף שנמצא דגורמין שיכות באיזה זמן קטן קודם, דפשוט שהוא מצד היסורים שיש להגוסס בזה, דבליכא יסורין הא ליכא שום טעם שיתירו אף לסלק דברים המעכבין ליציאת הנפש, אלא אדרבה היה לנו להיב גם להכניס. אלא ודאי שהוא מצד היסורין שיש להגוסס בזה. ואף אם נימא שליכא חיוב מהקרא חורפא ירפא בכה"ג שלא שייך שיתרפא אלא להאריך ימיו כשהוא חולה לאיזו שעות ואף לימים כשא"א לרפואתו וגם לא לסלק היסורין או כשליכא יסורין מאחר דהקראי בסתמא איירו באפשר להתרפא ולילך על כשענתו ואולי אין למילף מזה לרפואת כשליכא יסורין וכשלא שייך שיתרפא. מ"מ כשאין לו יסורין למה לנו להשתדל אף רק בסלוק דברים המעכבין יציאת הנפש, אלא ודאי דהוא משום דאית לו להגוסס איזו יסורין בעכוב יציאת הנפש, והיה בודאי לרבנותינו הרמ"א והקודמים לו קבלה בזה. והוא נכון ואמת לדינא.

ופשוט שאף רופאים מומתים גדולים כשאין יודעין לרפואת מחלה זו שיש בהחולה אין להם ליתן רפואות שאין מרפאין ולא מקילין היסורין ואין מחזיקין כח החולה שיוכל לסבול, ורק אם נשקט רווחו דהחולה במה שיתן לו הרופא איזה דבר צריך ליתן לו כדחזינון שתיקנו חכמים שתועיל כנגת שכ"מ בדברים בעלמא מטעם זה, אבל אין לסמוך אפילו על רופאים הרבה שלא תועיל שום רפואה בעולם, אלא צריך להביא כל הרופאים שאפשר אף רופאים קטנים מאלו שהיו אצל החולה, כי לפעמים מכווין רופא קטן יותר מהגדולים כי אף בענינים אחרים מצינו שלפעמים לפום חורפא שבשנתא (ב"מ צ"ו ע"ב) כדבר פשוט נעלם מהכס